

Magyar tudományosság a világban Hírösszefoglaló – 2021 október

Hírek

SAPIENTIA – ERDÉLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM – KÉPZŐMŰVÉSZETI KÉPZÉssel BŐVÜLT A KÍNÁLAT – A Pécsi Tudományegyetem és a Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem együttműködésének célja egy erdélyi magyar identitású, szellemiségében autonóm, egyetemi szintű művészeti intézmény létrehozása, amely a tananyagilag kötöttségeken túl, tartalmában és szellemiségében önállóan határozhatja meg magát – hangsúlyozta **Lengyel Péter, a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának dékánja tegnap a Sapientia sepsiszentgyörgyi tanulmányi központjában tartott közös tanévnyitó ünnepségen. A 2015-ben agrármérnöki szakkal indult, tavaly erdőmérnöki képzéssel bővült helyi tanulmányi központ jelen tanévtől művészeti képzésnek is helyet ad, amelyet a pécsi egyetem indít a Sapientia-ival kötött szerződés alapján <https://www.3szek.ro/>**

ARTES LIBERALES ELŐADÁSSOROZAT – Új előadássorozatot indít a Kolozsvári Akadémiai Bizottság, amelynek neve Artes Liberales. A hét szabad mesterség/művészet (septem artes liberales) tanegységei az antikvitásban gyökereznek, ám a középkorban teljesebben ki, és nyertek szimbolikus töltetet: a hetes szám egyfajta teljességet, egyetemességet fejezett ki, az ars egyaránt jelentett művészi tehetséget és alapos tudást, magában foglalta tehát mind a kreativitást, mind a szisztematikus gondolkodást. Az előadássorozat nevével erre a régiségben gyökerező univerzalitásigényre szeretnének visszautalni a szervezők, s azt mai tartalmakkal akarják megtölteni – Az

előadássorozat első előadója **Bitay Enikő** volt. Előadásának címe: *Az anyagtudomány az interdiszciplináris kutatások fókuszában.* Az előadó előbb az interdiszciplináris kutatások sajátosságait, jelentőségeit emelte ki, majd az anyagtudományi kutatásait, illetve a szakmai kapcsolathálózat kialakítását mutatta be, melyek alapját képezték az interdiszciplináris kutatások elindításának. Ezt követően azon interdiszciplináris kutatásokat mutatta be, melyek eredményeinek hatékonyságát az anyagtudomány segítette elő a különböző szakterületeken (pl. régészet, technikatörténet, orvostudomány, fogászat, gyógyszerészet). A további lehetőségekről, tervekről is szót ejtett, végül a kutatási eredmények kommunikációjának fontosságáról is beszélt (adatgyűjtés, -megőrzés, publikálás, tudománynépszerűsítés) <https://kab.ro/>

POPULIZMUS A KELET-EURÓPAI FÉL-PERIFÉRIÁN. SZEMPONTOK A ROMÁN ANTI-KORRUPCIÓS DISKURZUS ÉRTELMEZÉSÉHEZ – Az Artes Liberales sorozat keretében tartott előadást **Kiss Tamás szociológus, a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézet kutatója. Rezümé: Az előadás azt mutatta be, hogy az anti-korrupciós beszédmód hogyan vált Romániában egy uralkodó politikai meta-narratívává és a városi professzionális középosztály meghatározó identitás-elemévé. Az előadó mellett érvelt, hogy az anti-korrupció egy több forrásból táplálkozó, jellegét tekintve populista identitásdiskurzus. Egyrészt az**

„egyszerű állampolgárokat” szembeállítja az „elitekkel”, másrészt jellegét tekintve kizáró (a „fejlődésre képtelen” csoportokkal szemben), harmadrészt ellenséges a képviseleti demokráciával. Az anti-korrupciót a neki tulajdonított progresszív jelleg miatt ritkán azonosítják a populizmussal. **Kiss Tamás** szerint itt a kelet-európai populizmusok egy új, progresszív köntösbe bújt formájával állunk szemben, aminek a román anti-korrupciós beszédmód egyfajta iskolapéldája <https://kab.ro/>

SIMON ATTILA, A SOMORJAI FÓRUM KISEBBSÉGGKUTATÓ INTÉZET IGAZGATÓJA, az MTA külső tagja 2021. október 7-én tartotta akadémiai székfoglaló előadását „*Talán importáljuk Beneš-t?*” címmel <https://mta.hu/>

TIPPEK, TRÜKKÖK AZ ONLINE OKTATÁSHOZ – Ausztriai magyartanárok számára tartottak továbbképzést szeptember 25-én a Bécsi Egyetem Finnugor Tanszékén. Az Ausztriai Magyar Szervezetek Központi Szövetségével együttműködésben megszervezett szakmai program témája az volt, milyen eszközök, módszerek használhatók a digitális oktatás során. Az egynapos továbbképzésre salzburgi, dél-tiroli, vorarlbergi, bécsi, felső-ausztriai és innsbrucki hétvégi magyar iskolákból, valamint a bécsi Bunte Schuléből érkeztek résztvevők. Az érdeklődő pedagógusoknak **Lampert Bálint**, a győri Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kara Tanár- és Tanítóképző Tanszékének egyetemi adjunktusa tartott előadást <https://volksgruppen.orf.at/>

A MOMENTUM DOCTORANDUS ÉS A SCIENTIA DENIQUE KÖZÖS TUDOMÁNYNÉPSZERŰSÍTŐ PODCASTJE – A Momentum Doctorandus és a Scientia Denique folyóirat elindította közös podcastjét, az IQool-t. Ismeretterjesztő és tudománynépszerűsítő programsorozatuk célja az, hogy a hallgatóság számára egy olyan élő beszélgetés műsort kínáljanak, amely során szakmájukban eredményes fiatal kutatókat ismerhetnek meg. Az első rész itt érhető el: <https://www.facebook.com/sdpublikacio/videos/382081436640629> <https://kmat.uz.ua/>

🕒 **MAGYAR TUDÓSOK KÜLFÖLDÖN ¹** : AKI MEGALKOTTA A KATASZTRÓFÁKAT ELŐREJELZŐ MŰSZERT – Gátszakadás, házomlás: a müögráf nevű szerkezet már előre sokat elmond ezekről. Egyik megalkotója **Oláh László**, a Tokiói Egyetem Földrengéskutató Intézetének tudományos munkatársa. Öt éve él a Tokió–Budapest–Tiszaroff háromszögben ... <https://hvg.hu/360>

A KÜLFÖLDÖN ÉLŐ MAGYAR CSÚCSKUTATÓK HAZAI FEJLESZTŐPROGRAMOKBA VALÓ BEVONÁSÁVAL NEMZETKÖZI MAGYAR TUDÁSHÁLÓZATOT ÉPÍT AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM – *Itt az ideje, hogy a legkiválóbb magyar elmék éljenek bárhol a világban, ötleteikkel és felismeréseikkel hazánk előrehaladását is segítsék, hogy a jövő ne érjen minket váratlanul* - mondta a napokban **Márka Szabolcs** asztrofizikus Washingtonban, az Amerikai Magyar Akadémikusok Társaságának éves konferenciáján, ahol bejelentették, hogy a külföldön élő magyar csúcskutatók hazai fejlesztő programokba való bevonásával nemzetközi magyar tudáshálózatot épít a magyar Innovációs és Technológiai Minisztérium a Columbia Egyetem magyar professzorának, **Márka Szabolcsnak** és feleségének, **Márka Zsuzsannának** a kezdeményezésére <https://mediaklikk.hu/musor/vasarnapiujsg/>²

¹ a HVG új sorozatában külföldön élő magyar kutatókat, alkotókat mutat be

² 2021.10.03. 08:18:32 (00:11:28)

A HÚSZÉVES SAPIENTIA ABBÓL ÉL, HOGY AZ ERDÉLYI MAGYAROK NEM NYUGODTAK BELE AZ ÖNÁLLÓ EGYETEM HIÁNYÁBA – A rendszerváltás óta eltelt 31 év egyik legjelentősebb erdélyi magyar eseményének tekintik a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE) húsz évvel ezelőtti elindítását az évforduló alkalmából rendezett vasárnapi csíkszeredai ünnepség szónokai. **Tonk Márton** rektor felidézte: az 1989-es rendszerváltás eufóriájában, és „*hurráoptimizmusában*” az erdélyi magyarság azt remélte, hogy újraindíthatja az 1959-ben elvesztett önálló állami egyetemét. Egy bő évtizedes „*iszapbirkózás*” és a magyar egyetem létrehozására irányuló romániai politikai akarat teljes hiánya vezetett el ahhoz a felismeréshez, hogy „*ha nincs önálló állami, akkor legyen magán, de akkor is önálló egyetem, egyetemhálózat*”. Így indult útjára húsz évvel ezelőtt az erdélyi történelmi magyar egyházak által létrehozott alapítvány felügyelete alatt a magyar költségvetésből nyújtott forrásokból a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE), amely ma a különböző egyetemi rangsorokban Románia húsz legjobb egyeteme közé tartozik, és amelynek egyes szakjai a legjobbnak számítanak Romániában <https://kronikaonline.ro/>

BONIS BONA DÍJAS LETT A MOMENTUM DOCTORANDUS³ – „*Bonis bona discere*”, azaz „*Jótól jót tanulni*”, tartja a latin közmondás, s viseli annak a díjnak a nevét, amely 2013 tavasza óta ad lehetőséget a tehetséggondozásban kiemelkedő munkát végző hazai és határon túli pedagógusok, szakemberek elismerésére. Köznevelési intézmények pedagógusai, szakoktatói, felsőoktatásban dolgozó oktatók és civil szervezetek tehetséggondozói számára a Családokért Felelős Tárca Nélküli Miniszter szakmai felügyelete alá tartozó Nemzeti Tehetség Központ a Nemzeti Tehetség Program keretében idén 9. alkalommal adta át a „**BONIS BONA – A NEMZET TEHETSÉGEIÉRT**” díjakat <http://momentumdoctorandus.com/>

MARKÓ BÁLINT: AZ ALZHEIMER-KÓRT IS SEGÍTHET FELISMERNI A BBTE LEGÚJABB FEJLESZTÉSE – A kolozsvári egyetem három kiemelkedő fejlesztéssel rukkolt elő, amely mind az egészségügyi kutatásokat, mind pedig az oktatás minőségét javítja. A kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem három kiemelkedő projektjéről számolt be a nyilvánosságnak a **Tánczos Barna** kutatásért, innovációért és digitalizációért felelős ügyvivő miniszterrel való közös tájékoztatón. Mi pedig ennek részletei mellett **Markó Bálint** rektorhelyettest (a 20 ezer napi esetszám felé közeledve) a BBTE-n személyes jelenléttel történő oktatásról is kérdeztük. Utóbbi kérdés kapcsán **Markó** biológusként elkésérítőnek, frusztrálónak és dühítőnek tartja a negyedik hullám fertőzési számait, amely Kolozsváron már 8.5 ezreléknél jár, ugyanis, ha a többség beoltatta volna magát (és nem áll meg a tavasz folyamán az oltási kedv), akkor elkerülhető lett volna, hogy olyan súlyos helyzet kialakuljon, amelynek irányába most sebesen haladunk ... <https://transindex.ro/>

SIMON ATTILA MEGTARTOTTA AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓJÁT – A somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézet igazgatója, **Simon Attila** 2021. október 7-én megtartotta akadémiai székhelyi előadását a Magyar Tudományos Akadémia Székházában „*Talán importáljuk Beneš-t?*” – *Két magyar világ találkozása 1938-ban* címmel. **Simon Attilát** az MTA Filozófiai és Történettudományi Osztálya javaslatára az MTA külső tagjává választotta 2021 májusában, a 191. közgyűlésén. **Simon Attila** a pozsonyi

³ A Momentum Doctorandus (MD) 2011 márciusában alakult meg a kárpátaljai magyar doktoranduszok szervezeteként. A szervezetnek elsősorban az a célja, hogy számon tartsa, összefogja a doktoranduszokat, segítse őket a tudományos életbe való integrációjukban, azonban működésünk során kiemelt célunkká vált a tehetséges kárpátaljai magyar fiatalok segítése is

Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett magyar nyelv és irodalom – történelem szakos tanári oklevelet (1989). Ezt követően a bátkai alapiskolában, majd a dunaszerdahelyi Vámbéry Ármin Gimnáziumban tanított. Ahogyan a méltatásban elhangzott, középiskolai tanárként nem érte be a tudományos ismeretek magas színvonalú továbbadásával, hanem tehetségére és felkészültségére támaszkodva az ismeretek létrehozásából is kivette a részét ... <https://felvidek.ma/>

A TERÜLETISÉG ELVÉNEK GAZDASÁGI HATÁSAI: BIZONYÍTÉKOK ERDÉLYBŐL, ROMÁNIÁBÓL – Csata Zsombor (Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár) és szerzőtársai (**Roman Hlatky, Ariel Pitre Young, Amy H. Liu** | University of Texas at Austin,) tanulmánya a Language Problems and Language Planning c. folyóirat 2021/2. számában jelent meg (IF: 0,517). A tanulmány elérhető [ITT](#) – A territorialitás elve előírja, hogy egy adott területen a kisebbségi közösségeket nyelvileg be kell fogadni. Milyen gazdasági hatásai vannak ennek az elvnek? <https://kisebbssegkutato.tk.hu/>

KONFERENCIA ÚJTÁTRAFÜREDEN – A Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanács a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Filozófiai Intézetével (Budapest) közös szervezésben konferenciát tartott 2021. október 15-én Újtátrafüreden a magyar filozófiatörténet-írás metodológiai és gyakorlati problémáiról ... A konferencia az alábbi címetek viselő szekciókból állt: *A magyar filozófiatörténet-írás módszertana; A magyarországi bölcsészet múltja; A magyar bölcsészet a 20. században*. A konferencián előadtak többek között az MTA külső köztestületének tagjai: **Veress Károly, Ungvári Zrínyi Imre** valamint **Mészáros András** a SZMAT elnöke, az MTA külső tagja ... <http://szmat.sk/>

KÖNYVAJÁNLÓ: GAZDAG VILMOS: MAGYAR–UKRÁN NYELVÉSZETI SZAKSZÓTÁR. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, „RIK-U” Kft., 2021. – A magyar–ukrán nyelvészeti szakszótár a legfontosabb nyelvi fogalmakat gyűjti össze a hangtántól a stilisztikáig. Ezáltal a kárpátaljai magyar anyanyelvű diákok az oktatási folyamat minden szintjén haszonnal forgathatják. Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Részlege és Filológia Tanszéke közreműködésével <https://karpatalja.ma/>

A SZLOVÉN–MAGYAR DIGITÁLIS NAGYSZÓTÁRRÓL – Október 16-án, **Noah Webster** amerikai író és szótárkészítő születésnapján ünnepeljük a Szótárak Nemzetközi Napját. A Szlovén Szlavisták Egyesülete idén harmadik alkalommal szervez eseményeket a világnap kapcsán, az október 14-e és 15-e között megtartott előadások egyikén a digitális Szlovén–magyar nagyszótárt mutatják be. A Szlovén–magyar nagyszótár átfogó kétnyelvű szótár, amely a Ljubljana Egyetem Nyelvi Források és Technológiák Központjában (CJVT UL) készül ... <https://nepujas.net/>

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS AZ EME ÉS A KOLOSZVÁRI MAGYAR OPERA KÖZÖTT – *Együttműködési megállapodást írt alá az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) és a Kolozsvári Magyar Opera (KMO)*, olvasható a közleményben. A megállapodást október 11-én az EME székházában írta alá a két intézmény vezetősége. Az egyezmény értelmében az EME és a KMO támogatni és fejleszteni kívánja az intézmények közötti kutatási és tudományos együttműködést. Jelen megállapodás hozzájárul a felek közötti szakmai kapcsolat megerősödéséhez, a tudományos

kutatás, a kulturális örökség digitalizálásának fejlesztéséhez. Az együttműködés elsősorban azokat a területeket érinti, amelyeket mindkét intézmény keretében művelnek, azaz a művelődéstörténeti

kutatások és tudományszerűsítő rendezvények támogatása, a kiadványcsere és a digitalizálás elősegítése, különös tekintettel a Kolozsvári Magyar Opera által az Erdélyi Múzeum-Egyesület szakmai segítségével digitalizált gyűjteményének az Erdélyi Digitális Adattárban (EDA) való elhelyezésére ... <http://szabadsag.ro/>

OSZTRÁK-MAGYAR WORKSHOP A BÉCSI EGYETEMEN – Közös workshopot rendezett pénteken Bécsben a Magyar Tudományos Akadémia, a Szegedi Tudományegyetem és az Eötvös Lóránd Tudományegyetem közös kutatócsoportja a Bécsi Egyetem Történelmi Változások Kutatóközpontjának és a Bécsi Magyar Történelmi Intézettel közösen. A workshop címe „*Transzformáció a globalizáció által Közép-Európában*“ volt. A Bécsi Egyetem főépületében megrendezett workshopon a magyar delegáció tudományos szakemberei mutatták be bécsi kollégáiknak kutatásaik eredményeit azzal kapcsolatban, hogy milyen hatással volt a globalizáció Magyarországra a 19. század utolsó harmadától a 20. század végéig <https://volksgruppen.orf.at/>

DUSZA JÁNOS FIZIKUS KAPTA AZ ESET ALAPÍTVÁNY FŐDÍJÁT – **Dusza János** fizikus kapta az ESET Science Award idei "*A szlovák tudomány kivételes személyisége*" elnevezésű díját. A díjazottakat nemzetközi bizottság választotta ki, amelyben **Kip Stephen Thorne** Nobel-díjas amerikai elméleti fizikus elnököt <https://www.bumm.sk/>

Várható események, felhívások

MAGYAR TUDOMÁNY ÜNNEPE KONFERENCIA, 2021 – Az előadók között: **Kocsis Károly** akadémikus, intézetigazgató (Eötvös Lóránd Kutatási Hálózat, Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, Földrajtudományi Intézet), az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság elnöke – Az előadás címe: *A Kárpát-medence társadalmának jelen térszerkezete* – Rezümé: Hazánk, a Kárpát-medence társadalmának térbeli arculatát a Magyarország Nemzeti Atlasza „*Társadalom*” c. kötete segítségével kívánjuk bemutatni. Ezen kötet fejezetei három nagy – népszerűség, településekkel és életkörülményekkel, életminőséggel kapcsolatos – tématerületbe sorolhatók. A társadalom térszerkezetének, a társadalmi folyamatoknak a jelen állapotát és múltbeli gyökereit főként 13 országra, több mint 39 ezer településre vonatkozóan mutatják be, alapvetően térképek segítségével <https://kab.ro/>

MAGYAR TUDOMÁNY ÜNNEPE KONFERENCIA, 2021 – Az előadók között: Lányi András ny. egyetemi docens, ELTE Társadalomtudományi Kar, Budapest – Az előadás címe: *Válság és átalakulás* – Rezümé: *Előadásomban megkülönböztetem a civilizációk fejlődése során szükségképpen fellépő válságokat azoktól, amelyek egy civilizáció legalapvetőbb tulajdonságaiból fakadnak, ezért a rendszer keretei között kezelhetetlenek, így annak összeomlásához vezetnek, egyszersmind alkalmat adnak új intézmények kialakulására, amelyek újszerű válaszokat kínálnak a változó társadalmi és természeti környezet kihívására. A mostani világjárványokat a globalizáció és a bioszféra-krízis indikátorának tekintem, ez utóbbiakból következtek a modern ipari*

társadalmak fejlődésének fő tendenciájára. Azonosítani próbálom az okokat, melyek nehezítik ennek felismerését, és a sikeres válságkezelés útjában állnak. Ezek közül – ünneprontóként – kiemelem a tudósok felelősségét és a tudománynak a válság kezelésében betöltött kétes szerepét <https://kab.ro/>

MAGYAR TUDOMÁNY ÜNNEPE KONFERENCIA, 2021 – ELŐADÓ: **KÁSA ZOLTÁN**⁴ EGYETEMI TANÁR, SAPIENTIA EMTE – Előadás címe: *Rend a rendezetlenségben – gráfelméleti példákkal* – Rezümé: Az előadás gráfelméleti példákkal illusztrálja azt, hogy miképpen lehet véletlenszerűen létrejött struktúrákban rendezett alstrukturákat találni. A példák **Rédei László, Frank P. Ramsey, Andrásfai Béla, Turán Pál, Erdős Pál, Szemerédi Endre** és **Nicalaas G. de Bruijn** eredményeire támaszkodnak – Dátum: 2021. november 11-12. <https://kab.ro/>

⁴ Kása Zoltán (Szilágyborzás, 1948. május 12. –) erdélyi magyar informatikus, egyetemi tanár